

Kanta-Häme, VARK-alueet

329. Anttila 2 101319

Kunta: Hattula
Kohde: Anttila 2
Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat
Ajoitus: esihistoriallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laakeahko ja matala kivi (87 x 135 cm), jonka sivussa kaksi selkeää uurretta (pituudet 106 cm ja 51 cm) ja sileäksi hioutunutta pintaa. Kivi on Vanajaveden vanhan rantatörmän ja nykyisen rannan välisessä heinikkoisessa avomaastossa.

VARK-perustelut:

Harvinainen ja ajoitukseltaan arvoituksellinen muinaisjäänös, jonka on perinteisesti ajoitettu rautakauden lopulle, vaikka mahdollisesti kiviesineiden valmistukseen liittyvä kohde saattaa ajoittua huomattavasti vanhemmaksi.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010033>

330. Anttilan ja Antialan muinaisjäänökset 100427

VARK-alueen perustelu:

Suotaalanlahden rannalla sijaitsevat hautakohteet kuuluvat samaan maisema-alueeseen. Ne antavat yhdessä hyvän kuvan alueen kansainvaellus-, viikinki- ja ristiretkiajan kohteista, jotka todistavat kulttuurimaiseman rautakautisista juurista.

Kunta: Hattula
Kohde: Anttila 1
Tyyppi: hautapaikat
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010032>

Kunta: Hattula
Kohde: Antiala
Tyyppi: hautapaikat; kivirakenteet
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010034>

331. Gammelgård 2 100545

Kunta: Hämeenlinna
Kohde: Gammelgård 2
Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat
Ajoitus: esihistoriallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Miekanhiontakivi on Ormajärven rannalla sijaitseva isohko matala maakivi, jonka pinnalla on kahdeksan, osin toisiaan leikkaavaa syvää uurretta. Muinaisjäännöstyypin on esihistoriallinen, mutta sen tarkempi ajoitus ei ole tiedossa.

VARK-perustelut:

Edustava esimerkki miekanhiontakiveksi kutsutuista uurrehiontakivistä, joita tunnetaan Suomesta vain viisi.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=401010011>

332. Hakoisten VARK-alue 100428

VARK-alueen perustelu:

Keskiaikaisen Hakoistenlinna ja sen ympäristön kohteet muodostavat merkittävän kokonaisuuden, jolle on määritelty suoja-alue 1970-luvulla. Poikkeuksellisen näyttävässä VARK-alueessa on kaksi varhaiskeskiaikaista muinaislinnaa ja niiden ympäristön olemukseltaan tyypillisiä rautakautisia kohteita. Kohteet sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella.

Kunta: Janakkala

Kohde: Köykkälä (Hamppula 1)

Tyyppi: hautapaikat; kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=165010037>

Kunta: Janakkala

Kohde: Lensunkallio (Hamppula 2)

Tyyppi: asuinpaikat; löytöpaikat

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=165010038>

Kunta: Janakkala

Kohde: Hakoistenlinna

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: keskiaikainen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=165010040>

Kunta: Janakkala

Kohde: Hakoinen 1

Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=165010041>

Kunta: Janakkala

Kohde: Hakoinen 2

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=165010042>

Kunta: Janakkala
Kohde: Hamppula
Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: pronssikautinen; rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=165010067>

Kunta: Janakkala
Kohde: Hangastenmäki
Tyyppi: puolustusvarustukset
Ajoitus: keskiaikainen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000023482>

Kunta: Janakkala
Kohde: Hakoinen 4
Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat
Ajoitus: rautakautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000038492>

333. Hattulan Pyhän Ristin kirkko 101017

Kunta: Hattula
Kohde: Hattulan Pyhän Ristin kirkko
Tyyppi: kirkkorakenteet
Ajoitus: keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

Kirjallisissa lähteissä vuonna 1318 mainittu Hattulan seurakunta on ollut todennäköisesti olemassa jo 1200-luvun alkupuolella. Seurakunnan nykyinen käytössä oleva keskiaikainen kivikirkko on rakennettu 1400-luvun jälkipuolella. Paikan arkeologisissa tutkimuksissa on löydetty merkkejä vanhemmista keskiaikaisista rakenteista. Kirkkorakennus on säilynyt erittäin hyvin keskiaikaisessa asussaan, ja lattianalustan kerrostumat hautauksineen ovat säilyneet lähes koskemattomina.

VARK-perustelut:

Keskiaikainen kirkonpaikka, jonka nykyisen keskiajan lopulla rakennetun kirkon lattian alaiset kerrostumat ovat valtaosin säilyneet. Samoin kirkkomaan kerrostumat ovat pitkälti tutkimattomia. Kohteen varhais- ja myöhäiskeskiajan arkeologinen tutkimuspotentialiaali on poikkeuksellisen suuri, ja kohdetta voi pitää jopa kansainvälisesti merkittävänä kohteena.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000014809>

334. Hämeen linna 101164

Kunta: Hämeenlinna
Kohde: Hämeen linna
Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lyhyt kohdekuvaus:

Keskiaikaisen Hämeen linnan rakentaminen alkoi 1200-luvun lopulla harmaakivisenä leirikastellina ja kehämuurina, jota korotettiin myöhemmin tiilillä 1300- ja 1400-luvuilla. Linna menetti asemansa hallintokeskuksena vuonna 1634. 1700-luvulla linna toimi armeijan päävarikkona ja sitä laajennettiin muun muassa ympäröivillä bastioneilla. 1800-luvulla linnaan perustettu vankila jatkoi toimintaansa 1950-luvulle saakka. Linna on asutus- ja rakennusarkeologisesti monimuotoinen ja kiinnostava, ja siinä on pitkää restaurointihistoriasta huolimatta (1950–1970-luvut) vielä runsaasti tutkimuspotentiaalia.

VARK-perustelut:

Suomen ainoa keskiaikainen tiililinna on kansallisesti merkittävä monumentti, jolla on runsaasti myös arkeologista tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000006748>

335. Janakkalan maalinnoitteet 101316

Kunta: Janakkala

Kohde: Janakkalan maalinnoitteet

Tyyppi: puolustusvarustukset

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Laaja viidestä aluekokonaisuudesta koostuva ensimmäisen maailmansodan maalinnoitusalue, joka sijaitsee mäkialueilla Janakkalan kirkonkylän ympäristössä. Linnoitus on osa venäläisten Pietarin suojaksi rakentamaa puolustusjärjestelmää. Osa linnoitteista on louhittu kallioon, osa kaivettu hiekkamaahan.

VARK-perustelut:

Edustava ensimmäisen maailmasodan aikainen maalinnoituskokonaisuus, jota on käytetty myös kansalaissodan aikana.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000031576>

336. Järvensuon kivikauden VARK-alue 100426

VARK-alueen perustelu:

Järvensuon kivi- ja varhaismetallikautiset asuinpaikat sijaitsevat kuivatun Rautjärven eteläosassa. Erityisen merkittäviä ovat asuinpaikan Järvensuo 1 suokerrostumien peittämät kivikauden asuinpaikka- ja rantavesikerrostumat, joissa on säilyneenä puusta ja muusta orgaanisesta aineesta tehtyjä esineitä. Kohteille on tehty yhdistävä VARK-alue.

Kunta: Humppila

Kohde: Järvensuo 1

Tyyppi: asuinpaikat; raaka-aineen hankintapaikat

Ajoitus: kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=103010001>

Kunta: Humppila

Kohde: Järvensuo 2

Tyyppi: asuinpaikat; raaka-aineen hankintapaikat

Ajoitus: kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=103010002>

Kunta: Humppila

Kohde: Järvensuo 3-4

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen; varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=103010003>

Kunta: Humppila

Kohde: Järvensuo 5

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000005265>

Kunta: Humppila

Kohde: Porrassuo

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000005266>

Kunta: Humppila

Kohde: Järvensuo 6

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000020802>

337. Kalomäki 2 100895

Kunta: Hämeenlinna

Kohde: Kalomäki 2

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Rautakautinen merovingi- ja viikinkiajalla (600–1000-luvut jaa.) käytetty polttokenttäkalmisto, jossa on myös rautakauden lopun (oletettavasti ristiretkiajan) ruumishautoja. Polttohautaukset ja ruumishaudat saattavat olla jopa osittain saman ikäisiä, tai sitten ruumishaudat ovat suoraa jatkumoa polttohautaukselle.

VARK-perustelut:

Edustava keskisen ja nuoremman rautakauden kalmisto ja asuinpaikka, jolla on tehtyjen tutkimusten jälkeen edelleen runsaasti tutkimuspotentiaalia.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=83010004>

338. Lopen Vanha kirkko 101145

Kunta: Loppi

Kohde: Lopen Vanha kirkko

Tyyppi: hautapaikat; kirkkorakenteet

Ajoitus: historiallinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Lopen seurakunnan vanha 1660-luvulla valmistunut kirkko ja kirkkomaa jäivät pois käytöstä vuonna 1805. Pystyssä oleva 1600-luvun kirkko on suojeltu kirkkolailla ja se yhä kesäkäytössä. 1400-luvun alkupuolella itsenäistyneen seurakunnan aikaisempien kirkkojen ja kirkkomaan oletetaan sijainneen samalla paikalla. Kohteen kerrostumat ovat oletettavasti hyvin säilyneitä.

VARK-perustelut:

Maisemaltaan ja oletettavasti myös kerrostumiltaan hyvin säilynyt 1600-luvulla rakennetun ja yhä pystyssä olevan kirkonpaikka, josta on oletettavasti myös seurakunnan vanhempien kirkkojen jäänteitä keskiajan lopulta ja uuden ajan alusta.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000027057>

339. Perkiö 100972

Kunta: Hämeenlinna

Kohde: Perkiö

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Löydöiltään poikkeuksellisen rikas ja laaja neoliittiselle kivikaudelle ajoittuva nuorakeraamisen kulttuurin asuinpaikka, joka sijaitsee nykyisin osin peltomaalla ja osin metsässä. Paikalla on todennäköisesti toiminut keramiikkaversta, jonka seurauksena paikalta on löydetty poikkeuksellisen suuria määriä saviastioita. Asuinpaikasta ei ole maan pinnalle näkyviä merkkejä.

VARK-perustelut:

Laajan nuorakeraamisen kulttuurin asuinpaikka, joka on löytömääriltään poikkeuksellisen rikas myös kansainvälisesti vertailtuna.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=83010053>

340. Pitkäjärven tienraunio ja Palsakallion rajamerkki 100243

VARK-alueen perustelu:

Hämeen Härkätiehen kuuluva Pitkäjärven tieraunio ja vanha usean hallinnollisen kunnan välinen

Palsankallion rajamerkki muodostavat yhtenäisen ajallisen ja funktionaalisen kokonaisuuden.

Kunta: Hämeenlinna

Kohde: Palsankallio

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=692010004>

Kunta: Hämeenlinna

Kohde: Pitkäjärven tieraunio

Tyyppi: kulkuväylät

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=692010006>

341. Retulansaaren muinaisjäännökset 100431

VARK-alueen perustelu:

Rautakaudelta periytyvä monipuolinen muinaisjäännösten kokonaisuus, joka sijaitsee Vanajaveden suurimmalla saarella. Poikkeuksellisen näyttävässä kokonaisuudessa nykyisen kulttuurimaiseman rautakautiset juuret ovat konkreettisesti nähtävissä.

Kunta: Hattula

Kohde: Myllymäki

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat; kultti- ja tarinapaikat; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010036>

Kunta: Hattula

Kohde: Kiettara

Tyyppi: kivirakenteet; kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010040>

Kunta: Hattula

Kohde: Peltoitu

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet

Ajoitus: rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010044>

Kunta: Hattula

Kohde: Riidanmaa

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010045>

Kunta: Hattula

Kohde: Itu

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010081>

Kunta: Hattula

Kohde: Salonniemi

Tyyppi: asuinpaikat; kivirakenteet; työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: historiallinen; keskiaikainen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000005471>

Kunta: Hattula

Kohde: Retula

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen; rautakautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000015368>

342. Salmistonmäki 101203

Kunta: Forssa

Kohde: Salmistonmäki

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: varhaismetallikautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Pronssi- ja varhaismetallikautinen asuinpaikka (laajuus 40 x 150 m), joka sijaitsee Loimijoen varressa entisen soistuneen lammen rannalla. Asuinpaikkakerrostumia on havaittu kallioisen alueen kahdella tasanteella.

VARK-perustelut:

Hyvin säilynyt varhaismetallikautinen asuinpaikka, jonka ympäristössä on yhä selkeästi havaittavissa entisen järven rannalla sijainneen asuinpaikan valintaan vaikuttaneet seikat. Laidunnuksen ansiosta asuinpaikka sijaitsee nykyisin maisemallisesti hienolla paikalla.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=1000005580>

343. Silmäkenevan kivikautiset asuinpaikat 100518

VARK-alueen perustelu:

Vantaanjokeen yhteydessä olevan Silmäkenevan muinaisjärven rantamilla sijaitsee useita mesoliittisen ja neoliittisen kivikauden asuinpaikkoja, joista osia on soistumisen seurauksena hautautunut suokerrostumien alle. Kosteikossa säileissä asuinpaikan osissa on säilyneenä myös esihistoriallista orgaanista ainesta.

Kunta: Riihimäki

Kohde: Silmäkeneva E A - E

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=694010008>

Kunta: Riihimäki
Kohde: Silmäkenevan saari 1 A-C
Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=694010009>

Kunta: Riihimäki
Kohde: Silmäkenevan saari 2 A - C
Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=694010010>

Kunta: Riihimäki
Kohde: Silmäkenevan saari 3 A-C
Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=694010011>

Kunta: Riihimäki
Kohde: Silmäkenevan saari 4 A - C
Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=694010012>

Kunta: Riihimäki
Kohde: Silmäkenevan saari 5 A-B
Tyyppi: asuinpaikat
Ajoitus: kivikautinen
Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=694010013>

344. Tenholan linnavuori 100786

Kunta: Hattula
Kohde: Tenholan linnavuori
Tyyppi: puolustusvarustukset
Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Harjualueen laella sijaitseva laaja rautakautinen ja keskiaikainen linnavuori 25 x 110 m), jonka alueella on soravallitusten jäänteitä. Korkeimmalla tasatulla laella on pienialainen päälinna, ja alemmalla tasolla esilinna. Rautakauden löydöt ajoittuva merovingi- ja viikinkiajalle. Keskiajan käytöstä todistaa muutamalöytö ja radiohiiliajoitus. Alueelta löydetyt kivirakenteet liittyvät todennäköisesti rakennuksiin.

VARK-perustelut:

Hämeen muinaislinnaketjuun kuuluva rautakauden lopulle ja keskiajalle ajoittuva harjulle rakennettu linna.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010019>

345. Torttolanmäki 4 ja 5 100749

Kunta: Hattula

Kohde: Torttolanmäki 4 ja 5

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat; kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Muinaisjäännöskohde, jossa on rautakautisia röykkiöitä (16 kpl), kaksi kuppikiveä, laaja polttokenttäkalmisto ja jäänteitä asuinpaikasta. Kohde ajoittuu nykyisten tietojen perusteella viikinkiajalle.

VARK-perustelut:

Arkeologisen monimuotoisuuden ansiosta merkittävä kohde, jonka säilyneet osat ovat hyvin säilyneitä.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010066>

346. Varikonniemi 100601

Kunta: Hämeenlinna

Kohde: Varikonniemi

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: keskiaikainen; rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Hämeen linnan vastarannalla, Vanajaveden kapeikon toisella puolen sijaitseva rautakauden lopun ja keskiajan asuinpaikka. Varhaisina löytöinä paikalta on muun muassa hopea-aarre. Tutkimusten perusteella paikalla on ollut asutusta merovingiajalta keskiajalle. Paikalta on tutkittu muun muassa 1100-luvulle ajoittuva paalu- ja oksapunosrakenteinen hallitalo (kolmilaivainen, 16 x 6 m) ja 1300-luvulle ajoittuva lamasalvosrakennus (7 x 5 m). Paikan oletetaan olevan Novgorodin kronikoissa mainittu "Vanain kaupunki".

VARK-perustelut:

Rautakauden lopun ja keskiajan alun asuinpaikka, joka sijainnin ja ajoituksen perusteella liittyy myös Hämeen linnan varhaisiin vaiheisiin.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=109010023>

347. Yli-Moijala 100785

Kunta: Hattula

Kohde: Yli-Moijala

Tyyppi: asuinpaikat; hautapaikat; kultti- ja tarinapaikat

Ajoitus: rautakautinen

Lyhyt kohdekuvaus:

Monipuolinen rautakautinen kohde, jossa on hautaröykkiöitä (16 kpl, koko 4 x 4 m – 10 x 18 m), kaksi kuppikiveä, polttokenttäkalmisto (laajuus 7 x 40 m) ja mahdollinen asuinpaikka. Toinen kohteen kuppikivistä on erityisen vaikuttava.

VAR-k-perustelut:

Arkeologisen monimuotoisuuden ansiosta merkittävä kohde, jonka suuri kuppikivi erityisen vaikuttava.

Lisätietoa kohteesta: <https://www.kyppi.fi/vark.aspx?id=82010008>